

Institucionální vývoj historických oborů

Založení Masarykovy univerzity a její filozofické fakulty

Koncem ledna 1919 přijalo Československé revoluční národní shromáždění zákon, jímž se naplnily dlouhodobé snahy moravské kulturní veřejnosti o zřízení univerzity na Moravě. Vlekly spory o charakter budoucí univerzity s představiteli moravských Němců, kteří do té doby zpochybňovali potřebu moravské univerzity s českým vyučovacím jazykem, ukončila první světová válka a s ní spojený zánik Rakouska-Uherska. Nová univerzita příznačně obdržela jméno po zakladateli samostatného československého státu a prvním prezidentovi Tomáši G. Masarykovi.

Univerzita nevznikla obnovením olomoucké univerzity, která byla zrušena v polovině 19. století, ale byla vybudována na zelené louce. Zřizovací zákon proto počítal s přechodným obdobím budování institučního zázemí. Fakulty se všemi ústavami a klinikami měly být plně vybaveny budovami a nezbytným zařízením do roku 1930. Na základě zkušeností z anglosaských zemí se univerzita od počátku skládala ze čtyř fakult. Teologická fakulta nevznikla a ke třem fakultám obvyklým na předlitavských univerzitách před rokem 1918 (právnícké, lékařské a filozofické) přibyla nově i fakulta přírodovědecká, jejíž obory byly odděleny od fakulty filozofické. Fakulty se otevíraly postupně. Jako první zahájily provoz v akademickém roce 1919/1920 fakulty lékařská a právnícká, filozofická fakulta měla spolu s přírodovědeckou následovat v druhé vlně v roce 1920/1921. První přednášky na filozofické fakultě však byly kvůli obtížnému hledání vhodných přednáškových a seminárních prostor prosloveny teprve v listopadu 1921. Od města se po dlouhém a složitém jednání podařilo získat část budov městského sirotčince ve Falkensteinerově (dnes Gorkého) ulici. O budovy se fakulta ještě dlouho dělila s ředitelstvím železnic a do roku 1933 také s rektorátem, usídleným několik let v nově přistavěné budově v ulici Sirotčí (dnes Grohova). Prostory pro zřízení seminářů proto dlouho nedostačovaly a trvalo více než deset let, než se situace prozatímně stabilizovala. Plány na nové sídlo filozofické fakulty, s jehož stavbou se od počátku počítalo v rámci zamýšleného velkého univerzitního kampusu, se nikdy nerealizovaly.

Odhlédneme-li od okolností, že z české a německé Karlovo-Ferdinandovy univerzity se v roce 1920 vytvořily dvě univerzity (Karlova univerzita a Německá univerzita v Praze), byla Masarykova univerzita druhou univerzitou v Československé republice. Téměř souběžně s ní byla zřízena zákonem z června 1919 také Komenského univerzita v Bratislavě. Kromě toho vznikla celá řada dalších vysokých škol. Prudký rozvoj vysokého školství v novém státě způsoboval štěpení a nedostatek státních finančních zdrojů na rozvoj celé vysokoškolské sítě a byl zdrojem opakovaných pochybností nad účelností a potřebností jednotlivých institucí. Protože k nejnáléhavějším úkolům mladého československého státu patřil rozvoj slovenské vzdělanosti, visely otazníky především nad Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity. Již před polovinou dvacátých let přišli úředníci Ministerstva školství a národní osvěty s nápady na řešení finančních problémů přeložením brněnské fakulty do Bratislavy. Protesty univerzitního a fakultního vedení, demonstrace brněnských posluchačů a vysokoškolských učitelů i vlna nesouhlasných vyjádření moravské a slezské veřejnosti však odvrátily úvahy o zrušení jediné filozofické fakulty na

Budova filozofické fakulty, bývalý sirotčinec
Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity

Moravě. Ještě jednou a s větší intenzitou se podobné úvahy objevily o deset let později. Vyvolaly je snahy o úsporná opatření v souvislosti s dopady světové hospodářské krize. I tentokrát se podařilo hrozbu zániku brněnské filozofické fakulty odvrátit. Od té chvíle zůstala filozofická fakulta pevnou a nezpochybnitelnou součástí Masarykovy univerzity.